

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหมู่บ้านหนองโก ตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ผู้นำและกลุ่มประชาชนตัวอย่าง เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ผู้นำ 20 คน และกลุ่มประชาชนตัวอย่าง 50 คน จากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์มาตรวจสอบ ความสมบูรณ์ แล้วประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้คำร้อยละ และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows (Statistical Package for the Social Science version 10.0) แล้วนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ และมีภาพประกอบตาราง ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้นำ

- 1.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้นำ
- 1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
  - 2.1 ข้อมูลทั่วไปของประชาชนกลุ่มตัวอย่าง
  - 2.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการพัฒนาหมู่บ้าน
  - 2.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้าน

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้นำ

1.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้นำ

ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้ ระยะเวลา การตั้งถิ่นฐาน ในหมู่บ้าน และอาชีพหรือตำแหน่งที่ได้รับการแต่งตั้งในหมู่บ้าน

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ผู้นำหมู่บ้านหนองโก ตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 90.00

อายุ พบว่า ผู้นำมีอายุเฉลี่ย 45.75 ปี ส่วนใหญ่มีอายุ 46 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 50.00 ระดับการศึกษา พบว่า ผู้นำส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 50.00

สถานภาพ พบว่า ผู้นำส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสคู่ คิดเป็นร้อยละ 80.00

รายได้ต่อเดือน พบว่า ผู้นำมีรายได้ต่อเดือนเฉลี่ย 6,450 บาท ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน ค่ำกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 90.00

การตั้งถิ่นฐานของผู้นำในหมู่บ้าน พบว่า กลุ่มผู้นำส่วนใหญ่ได้อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน โดยการตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่เกิด คิดเป็นร้อยละ 45.00

อาชีพหรือตำแหน่งปัจจุบัน พบว่า ผู้นำส่วนใหญ่มีอาชีพ หรือได้รับการแต่งตั้งจากประชาชนในหมู่บ้านให้เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล คิดเป็นร้อยละ 20.00 เท่ากัน (ตาราง 2)

ตารางที่ 2 เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้ การตั้งถิ่นฐาน และอาชีพ
ของผู้นำ

ข้อมูลพื้นฐาน		จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
เพศ			
	ชาย	18	90.00
	หญิง	2	10.00
	รวม	20	100.00
อายุ			
	25-35	2	10.00
	36-45	8	40.00
	46 ปีขึ้นไป	10	50.00
	รวม	20	100.00
ระดับการศึกษา			
	ต่ำกว่าประถม - ระดับประถมศึกษา	10	50.00
	มัธยมศึกษา (ตอนต้น , ตอนปลาย)	8	40.00
	ปริญญาตรี	2	10.00
	รวม	20	100.00
สถานภาพ			
	หย่า	1	5.00
	สมรส	16	80.00
	หม้าย	3	15.00
	รวม	20	100.00

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

ค่าเฉลี่ย = 45.75 ปี

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
รายได้		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	18	90.00
10,000-30,000 บาท	2	10.00
รวม	20	100.00
ค่าเฉลี่ย = 6,450 บาท/ครัวเรือน		
การตั้งถิ่นฐานในหมู่บ้าน		
1-15 ปี	5	25.00
16-40 ปี	6	30.00
ตั้งแต่เกิด	9	45.00
รวม	20	100.00
อาชีพ หรือตำแหน่งปัจจุบัน		
กรรมการหมู่บ้าน	2	10.00
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	4	20.00
ผู้ใหญ่บ้าน	4	20.00
กำนัน	1	5.00
คณะกรรมการสภาพัฒนาหมู่บ้าน	3	15.00
สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล	4	20.00
ครู	2	10.00
รวม	20	100.00

1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน

1.2.1 ประวัติความเป็นมา

หมู่บ้านหนองโก ก่อตั้งครั้งแรกประมาณปี พ.ศ. 2309 หรือเมื่อ 238 ปีที่แล้ว นับได้ว่าเป็นหมู่บ้านที่เก่าแก่มาก ผู้ที่มาตั้งบ้านเรือนในระยะแรก คือ ราษฎรที่เดินทางมาค้าขายของ ท้าวเชียง ท้าวสุณย์ และเจ้าหญิงมาศคำ ซึ่งเดินทางมาจากเมืองร้อยเอ็ด จะเดินทางไปยังเมืองนครราชสีมาเพื่อขอกำลังคนมาช่วยปราบท้าวทนต์ ผู้เป็นอาเพราะเกิดขัดใจกัน ในขณะที่เมืองนครราชสีมาขึ้นตรงต่อกรุงศรีอยุธยา เจ้าเมืองนครราชสีมาจึงได้ให้พระยาพรหมคำยกทัพมาช่วย (สำราญ จันทะคาม, สัมภาษณ์ : เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2546. เวลา 08.30 น.)

เมื่อเดินทางกลับ ท้าของท้าวเชียง ท้าวสุณย์ และเจ้าหญิงมาศคำ และพระยาพรหม ได้มาถึงที่พักแห่งหนึ่ง ซึ่งได้สร้างไว้ในตอนที่เดินทางไปเมืองนครราชสีมา จึงได้หยุดพักชั่วคราวก่อนจะเดินทางต่อไปเมืองร้อยเอ็ด พระยาพรหมเห็นว่าบริเวณที่ตรงนี้เป็นทำเลดีเหมาะสมและมีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะต่อการสร้างบ้านเรือน จึงได้ให้ราษฎรที่ตามมาค้าขายจากเมืองร้อยเอ็ดให้ตั้งบ้านเรือน และได้ตั้งชื่อหมู่บ้านไว้เพื่อเป็นสิริมงคลดังนี้ พระพรหมให้ชื่อว่า บ้านหนองโกพรหมมาศ ท้าวเชียงให้ชื่อว่าบ้านหนองโกตามาศ ท้าวสุณย์ให้ชื่อว่าบ้านหนองโกสุวรรณมาศ และเจ้าหญิงมาศคำให้ชื่อว่าบ้านหนองโกคำมาศ บ้านหนองโกจึงมีชื่อเรียกหลายชื่อปัจจุบัน นิยมเรียกสั้น ๆ ว่า บ้านหนองโก (ประเคน เข้มพิลา, สัมภาษณ์ : เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2546. เวลา 10.00 น.)

ผู้ที่อพยพเข้ามาอยู่ในระยะต่อมา ส่วนใหญ่อพยพมาจากบ้านขอนแก่น บ้านนาคำ บ้านหนองแสงหล่ม บ้านหนองขาม จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีครอบครัวของพ่อจันทร์ งามมั่ง พ่อใหญ่สุโพธิ์ รุ่งศรี พ่อใหญ่นนท์ สีมา พร้อมด้วยญาติมิตรและครอบครัวอื่น ๆ อีกหลายครอบครัวที่ได้อพยพตามกันมา เนื่องจากบ้านหนองโก ยังมีความอุดมสมบูรณ์ จึงมีผู้คนอพยพมาเรื่อย ๆ จึงทำให้หมู่บ้านขยายตัวอย่างรวดเร็ว และการตั้งบ้านเรือนจะตั้งในกลุ่มเครือญาติเดียวกัน เมื่อมีลูกหลานเพิ่มขึ้นก็จะสร้างบ้านในบริเวณใกล้เคียงกันเป็นกระจุก ทำให้ไม่เป็นระเบียบ ในปัจจุบันการสร้างบ้านเรือนจะอยู่กันอย่างหนาแน่น แต่ลักษณะการสร้างบ้านเรือนส่วนใหญ่จะมีรั้วบ้าน เพื่อกันเขตแดน เนื่องจากต้องการความเป็นส่วนตัว (อุดม งามมั่ง, สัมภาษณ์ : เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2546. เวลา 09.00 น.)

1.2.2 พัฒนาการของชุมชน

1) รูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชน

ในระยะแรก ๆ ของการตั้งบ้านเรือนจะมีเพียง 4-5 กลุ่ม แต่เมื่ออาศัยอยู่ในหมู่บ้านเป็นเวลานาน ความสัมพันธ์ของกลุ่มมากขึ้น มีความสนิทสนมรักใคร่ ทำให้มีการแต่งงานระหว่างกลุ่มกลายเป็นเครือญาติที่สัมพันธ์กัน ไปทั้งหมู่บ้าน กลุ่มเครือญาติจึงมีหลายกลุ่มมากขึ้น ประกอบกับในปัจจุบันคนในหมู่บ้านมีการแต่งงานกับคนในท้องถิ่นอื่นยังเป็นสาเหตุให้กลุ่มเครือญาติขยายตัวเป็นกลุ่มเล็กกลุ่มน้อยอย่างรวดเร็ว แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อมีงานบุญประเพณีต่าง ๆ ก็มักจะมีการช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี (วิษณุ รุ่งศรี, สัมภาษณ์ : เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2546. เวลา 10.00 น.)

รูปแบบการตั้งถิ่นฐานของหมู่บ้านหนองโกโดยทั่วไป มีลักษณะการตั้งบ้านเรือนเป็นกระจุกตามกลุ่มเครือญาติของตนเอง แต่ละกระจุกของการตั้งบ้านเรือนก็จะมีหลายคุ่มคุ่มต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านมีทั้งหมด 10 คุ่ม ได้แก่ คุ่มคอนปู้ตา คุ่มวัง โพน คุ่มกลางบ้าน คุ่มโรงเรียน คุ่มวัด คุ่มหนองโก คุ่มประปา คุ่มคอนหิน คุ่มน้อย และคุ่มคิวงล ชื่อคุ่มจะเรียกตามแหล่งสาธารณะที่อยู่ใกล้ คุ่มกลางบ้านจะเป็นคุ่มที่ใหญ่ที่สุด เพราะเป็นคุ่มที่เชื่อมทุกหมู่บ้าน แต่ละคุ่มจะตั้งบ้านเรือนใกล้ชิดกันมาก ไม่มีรั้วบ้านชัดเจน ที่กันระหว่างครอบครัวหนึ่งกับอีกครอบครัวหนึ่ง ส่วนการเดินทางระหว่างบ้านจะทะลุถึงกันได้ทุกหลังคาเรือน การตั้งบ้านเรือนในลักษณะนี้เป็นผลเนื่องมาจากอดีต กล่าวคือ การตั้งบ้านเรือนในระยะแรก ๆ จะมีการตั้งบ้านเรือนเป็นคุ่มเล็ก ๆ เมื่อมีญาติพี่น้อง ลูกหลานแต่งงานมีครอบครัวก็จะออกเรือนและสร้างบ้านในบริเวณใกล้ ๆ กับบ้านเดิม จึงทำให้การตั้งบ้านเรือนที่พบเห็นในปัจจุบันหนาแน่นและไม่เป็นระเบียบ ยกเว้นบางครอบครัวที่ออกไปตั้งบ้านเรือนบริเวณรอบนอกของหมู่บ้าน ก็จะมีเนื้อที่บริเวณกว้าง และมีรั้วบ้านชัดเจน (ประวณิช วอชวา, สัมภาษณ์ : เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2546. เวลา 11.00 น.)

2) ลักษณะของบ้านเรือน

ลักษณะของบ้านเรือนของชาวบ้านหนองโก ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน อาจแบ่งได้ 4 ประเภท (นุเจียม ศิริพรรณ, สัมภาษณ์ : เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน 2546. เวลา 08.00 น.. อ้างใน เทียมจันทร์ ลมงาม. 2536 : 45-48) ดังนี้

2.1) บ้านขนาดใหญ่ มีลักษณะเป็นบ้านสองชั้น ชั้นล่างเป็นคอนกรีต ชั้นบนเป็นไม้ หรือตัวบ้านเป็นอาคาร ไม้มีได้สูง หลังคามุงกระเบื้องหรือสังกะสี มีฝ้ากันความร้อน ฝ้ายานเป็นไม้ไผกบเรียบร้อย ได้ดุนมีที่นั่งทำงานและพักผ่อน ภายในบริเวณพื้นที่ของบ้าน มีคอกสัตว์มีฉางข้าวขนาดใหญ่ มีห้องน้ำที่ก่อสร้างโดยใช้อิฐบล็อกฉาบปูน

2.2) บ้านขนาดค่อนข้างใหญ่ ลักษณะเป็นบ้านสองชั้น ชั้นล่างเป็นคอนกรีต ชั้นบนเป็นไม้ ได้สูง มีฝ้ากันความร้อน หลังคามุงกระเบื้องหรือสังกะสี ฝ้ายานเป็นไม้ไผกบเรียบร้อย ได้ดุนมีที่นั่งทำงานและพักผ่อน มีพื้นที่ในบริเวณบ้านเพียงเล็กน้อยสำหรับทำ คอกสัตว์ มีห้องน้ำที่ก่อสร้างโดยใช้อิฐบล็อกฉาบปูน

2.3) บ้านขนาดกลาง ตัวบ้านเป็นอาคาร ไม้ ได้สูง หลังคามุงสังกะสี ไม่มีฝ้ากัน ความร้อน ฝ้ายานกันด้วยไม้เลื้อยจากมือเป็นส่วนใหญ่ ได้ดุนมีแคร่ไม้ไผ่ สำหรับเป็น ที่นั่งเล่น ทำงานหรือพักผ่อน ได้ดุนบ้านอาจทำเป็นคอกสัตว์ หรือทำคอกสัตว์อยู่ได้ฉางข้าว ก็ได้ ห้องน้ำโดยรอบอาจจะเป็นอิฐบล็อกฉาบปูนหรือสังกะสี

2.4) บ้านขนาดเล็ก หลังคามุงด้วยสังกะสี ไม่มีฝ้ากันความร้อน ฝ้ายานกันด้วยไม้ บางส่วน หรือกันด้วยสังกะสี และไม้ไผ่ขัดแตะ ฝ้ายานจะเป็น ไม้ที่เลื้อยด้วยมือ ไผกบหรือตัด ให้เรียบร้อย ได้ดุนบ้านมีแคร่ไม้ไผ่ขนาดเล็กใช้นอนเล่นมากกว่าที่จะใช้ทำงาน ภายในบริเวณ พื้นที่ด้านนอกของบ้าน มีคอกสัตว์ขนาดเล็ก ห้องน้ำมุงด้วยใบไม้หรือ ไม้ไผ่ขัดแตะ ฉางข้าว ใช้ไม้ไผ่สานขนาดเล็กอยู่ได้ดุนบ้านหรือแยกออกจากตัวบ้าน

3) วิธีการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน

ลักษณะวิถีการเนินชีวิตที่ผ่านมาในอดีต มีลักษณะเป็นแบบสังคมเกษตรกรรม และ สังคมชนบท กล่าวคือ ชาวบ้านในหมู่บ้านทุกหลังคาเรือน มีอาชีพทางการเกษตร คือ การทำนา ทำไร่ แล้วนำผลผลิตที่ได้มาแลกเปลี่ยนกันเองในกลุ่มเครือญาติหรือชาวบ้าน ใน หมู่บ้าน และยังไม่ได้นำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้ในการประกอบอาชีพและ การดำรงชีวิต แต่ในปัจจุบันลักษณะการดำรงชีวิตของชาวบ้านเป็นแบบกึ่งสังคมเมืองและ กึ่งสังคมชนบท กล่าวคือ เป็นหมู่บ้านที่มีสาธารณูปโภคที่สมบูรณ์ ได้แก่ มีไฟฟ้า มีถนน มีน้ำประปา และมีสถานีอนามัยไว้คอยบริการเมื่อไม่สบาย และชาวบ้านได้นำเทคโนโลยี ต่าง ๆ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น โทรทัศน์ ตู้เย็น พัดลม เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านก็ยังคงรักษาความเป็นพี่น้องในสังคมไว้

อย่างเหนียวแน่น มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เคารพ นับถือเชื่อฟังผู้ทรงคุณวุฒิและ
ผู้อาวุโส (ชาติ สุนทร, สัมภาษณ์ : เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2546. เวลา 14.00 น.)

4) ลักษณะความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรม

ลักษณะความเชื่อของชาวบ้านหนองโก มีความเชื่อในเรื่องธรรมชาติ และสิ่งเหนือ
ธรรมชาติ เช่นเดียวกับกับชาวชนบททั่ว ๆ ไป เพราะความเชื่อต่าง ๆ นี้ได้รับถ่ายทอดมาจาก
บรรพบุรุษ และในการแสดงออกตามความเชื่อทุก ๆ ปี นั่นก็คือ การประกอบพิธีกรรมตาม
ความเชื่อของท้องถิ่น เช่น ความเชื่อและนับถือผีปู่ตา ผีตาแฮก และผีบรรพบุรุษ (จำเวิญ รุ่งศรี,
สัมภาษณ์ : เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2546. เวลา 10.00 น.)

ความเชื่อเรื่องผีปู่ตา ชาวบ้านหนองโกจะเซ่นไหว้ผีปู่ตาเป็นประจำทุก ๆ ปี ๑
ละ 1 ครั้ง โดยจะทำการเซ่นไหว้ประมาณเดือน 6 (เดือนพฤษภาคม) ก่อนลงมือทำนา
เครื่องเซ่นไหว้ผีปู่ตา ประกอบด้วยข้าวสุก อาหารคาวหวาน เหล้า บุหรี่ และที่ขาดไม่ได้ คือ
ไข่ไก่ต้ม หรือ ไก่ต้ม แล้วแต่กรณี และผู้ที่จะทำพิธีเซ่นไหว้ เรียกว่า “จ้ำ” ซึ่งเป็นบุคคลที่
ชาวบ้านยกให้ทำหน้าที่นี้ การเซ่นไหว้ถือว่าเป็นพิธีกรรมสำคัญ ซึ่งทุกครอบครัวจะขาด
การมีส่วนร่วมไม่ได้ โดยชาวบ้านแต่ละครอบครัวจะนำข้าวของ อาหาร ดอกไม้ รูปเทียน
ใบไม้ที่มีดเป็นตัวแทนสัตว์เลื้อย เมื่อรวบรวมสิ่งของต่าง ๆ ที่จะใช้ในการประกอบพิธีแล้ว
ก็นำสิ่งของเหล่านั้นไปรวมกันที่บ้านของจ้ำ แล้วพากันออกไปทำพิธีเซ่นไหว้ที่ศาลผีปู่ตา
(ถวิล ทัพทวา, สัมภาษณ์ : เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2546. เวลา 09.30 น.)

นอกจากนี้ยังมีการเซ่นไหว้เป็นการส่วนตัว เช่น เวลาเดินทางไปยังที่อื่นเพื่อทำงาน
หรือเวลาจะสอบเข้าทำงานหรือเรียนต่อ ก็จะเซ่นไหว้ขอพร ขอให้คุ้มครองป้องกันอย่าให้เกิด
อันตราย โรคภัยไข้เจ็บ ปลอดภัยและให้ประสบความสำเร็จ (ชยศ คอนไสว, สัมภาษณ์ :
เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2546. เวลา 08.00 น.)

ความเชื่อเรื่องผีตาแฮก ก่อนลงมือทำนาชาวบ้านจะทำพิธี “แฮกนา” หรือ การแรกนา
ซึ่งจะทำพิธีในช่วงเดือน 6 (เดือนพฤษภาคม) โดยการนำอาหารคาวหวาน หมากพลู บุหรี่ ไป
เซ่นไหว้ที่ทุ่งนา โดยเจ้าของนาจะต้องบอกกล่าวและขอโทษที่ต้องมารบกวนที่อยู่เพื่อทำนา
เมื่อบอกกล่าวผีตาแฮกแล้ว จึงลงมือไถเอาฤกษ์ โดยจะเริ่มไถตรงที่เซ่นไหว้ไปจนสุดปลายนา
แล้ววกกลับมาที่เดิมชาวบ้านหนองโกมีความเชื่อและนับถือผีตาแฮกเหมือนกันทุกครอบครัว
(สำรอง พลพิมพ์, สัมภาษณ์ : เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2546. เวลา 11.00 น.)

ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ เป็นสิ่งที่ให้ความคุ้มครองบุตรหลานในวงศ์ตระกูลของคน การเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษ จะทำพิธีเมื่อบุคคลในครอบครัวแต่งงาน เจ็บป่วย หรือมีบุคคลใด บุคคลหนึ่งในครอบครัวกระทำผิดผี ก็จะทำพิธีเช่นไหว้ของมาโทษ ปัจจุบันความเชื่อเรื่อง ผีบรรพบุรุษไม่ค่อยปรากฏเห็นมากนัก แต่ยังคงมีการทำพิธีเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษกันอยู่ใน ครอบครัวบางครอบครัว ส่วนครอบครัวของคนรุ่นใหม่ไม่ได้นับถือสืบทอดมาจากครอบครัว ของบรรพบุรุษ เมื่อแยกครอบครัวออกไปก็ไม่ได้นับถือและไม่ทำพิธีเช่นไหว้ จึงเป็นการเลิก นับถือไปโดยปริยาย (สัมฤทธิ์ พิลาไชย, สัมภาษณ์ : เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2546. เวลา 09.00 น.)

ประเพณีและวัฒนธรรม ชาวบ้านจะยึดถือประเพณีและวัฒนธรรม ที่ได้ปฏิบัติ สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ และมีรูปแบบของธรรมเนียมประเพณีคล้ายกันกับท้องถิ่นอื่น ๆ โดยทั่วไปของภาคอีสาน เช่น ประเพณีทำบุญ ชื่นบ้านใหม่ บุญข้าวจี่ บุญพระเวสหรือ บุญมหาชาติ ประเพณีสงกรานต์ บุญบั้งไฟ และประเพณีลอยกระทง (พันธ์ มานะศรี, สัมภาษณ์ : เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2546. เวลา 10.00 น.)

ในรอบหนึ่งปีในหมู่บ้านหนองโก จะมีการทำบุญหรืองานประเพณีดังนี้

(มาฉิกา ศิริพรรณ. 2545 : 67)

เดือน มกราคม	ทำบุญประเพณี	ขึ้นปีใหม่
เดือน กุมภาพันธ์	ทำบุญประเพณี	บุญข้าวจี่
เดือน มีนาคม	ทำบุญประเพณี	บุญมหาชาติ หรือบุญพระเวส
เดือน เมษายน	ทำบุญประเพณี	สงกรานต์
เดือน พฤษภาคม	ทำบุญประเพณี	บุญบั้งไฟ
เดือน มิถุนายน	ทำบุญประเพณี	บุญบั้งไฟ, แห่นางแมว
เดือน กรกฎาคม	ทำบุญประเพณี	เข้าพรรษา
เดือน สิงหาคม	ทำบุญประเพณี	บุญข้าวประดับดิน
เดือน กันยายน	ทำบุญประเพณี	บุญข้าวสาก
เดือน ตุลาคม	ทำบุญประเพณี	ออกพรรษา
เดือน พฤศจิกายน	ทำบุญประเพณี	ลอยกระทง, ทอดกฐิน
เดือน ธันวาคม	ทำบุญประเพณี	ส่งท้ายเก่า ค้อนรับปีใหม่

ศาสนาพุทธ เป็นศาสนาที่ชาวบ้านให้ความเคารพ เลื่อมใสและศรัทธา ชาวบ้านให้ความสำคัญเกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา มาก โดยสังเกตจากการไปทำบุญ จากการตักบาตร และการฟังธรรมเทศนาที่วัด (วิษณุ รุ่งศรี, สัมภาษณ์ : เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2546. เวลา 10.00 น.)

1.2.3 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน

เนื่องจากหมู่บ้านหนองโกเป็นหมู่บ้านที่มีความอุดมสมบูรณ์เกือบทุก ๆ ด้าน จึงทำให้มีผู้อพยพเข้ามาอาศัยเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะเดียวกันชาวบ้านในหมู่บ้านก็เริ่มมีการร่วมกลุ่มเกิดการพัฒนาและเกิดการเปลี่ยนแปลงชุมชนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ในปี พ.ศ. 2518 ไฟฟ้าได้เข้าสู่หมู่บ้าน โดยได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาลชุดหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี ผลจากการที่มีไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้าน ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไป มีการนำเอาเทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ ตู้เย็น พัดลม เป็นต้น มาใช้แทนการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิม ปัจจุบันชาวบ้านในหมู่บ้านมีไฟฟ้าใช้ครบทุกครัวเรือน (สำราญ จันทะคาม, สัมภาษณ์ : เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2546. เวลา 08.30 น.)

ในปี พ.ศ. 2522 ได้ก่อตั้งสถานีอนามัยที่หมู่บ้าน เพื่อให้บริการแก่ชาวบ้านหนองโก และหมู่บ้านใกล้เคียง สถานีอนามัยได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาหมู่บ้านในด้านความเป็นอยู่ และในด้านสาธารณสุข มีการรณรงค์การทำความสะอาดบ้านเรือน การสร้างภาชนะเก็บน้ำฝน โภชนาการ การรณรงค์สร้างส้วม เป็นต้น ชาวบ้านมีการตื่นตัว และให้ความสนใจ ให้ความร่วมมือกับทางสถานีอนามัยเป็นอย่างดี (ประวิชัย วอขวา, สัมภาษณ์ : เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2546. เวลา 11.00 น.)

ในปี พ.ศ. 2525 ได้เกิดการรวมตัวกันขึ้นมา เป็นการรวมตัวกันของข้าราชการที่เกษียณอายุข้าราชการ ชาวบ้านที่มีคุณวุฒิ วิทยุฒิ และผู้อาวุโส ซึ่งมาจากหลายสาขาอาชีพ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาหมู่บ้าน กลุ่มกิจกรรมที่เกิดจากการรวมตัวนี้เรียกว่า สภาพัฒนาหมู่บ้าน โดยมีประธานสภาพัฒนาหมู่บ้านเป็นหัวหน้าการทำงาน ซึ่งอยู่ในวาระคราวละ 2 ปี การทำงานของสภาพัฒนาหมู่บ้านในระยะแรกได้พบกับอุปสรรคปัญหามากมาย เนื่องจากมีบุคคลบางกลุ่มมีความคิดที่ขัดแย้ง กล่าวหาว่าเป็นสภาเถื่อน จึงไม่ให้ความร่วมมือใน

การพัฒนาเท่าที่ควร ในที่สุดสภาพพัฒนาหมู่บ้านต้องทำงานมาด้วยความเสียสละจริง ๆ บุคคลฝ่ายต่าง ๆ จึงคอยหันมาให้ความสำคัญและให้ความช่วยเหลือ มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านมากขึ้นตามลำดับ และการพัฒนาหมู่บ้านจึงประสบความสำเร็จได้ในระดับหนึ่ง

ในปี พ.ศ. 2527 เกิดสหการหมู่บ้าน ซึ่งเป็นกลุ่มกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายใต้ การติดต่อประสานงานของสภาพพัฒนาหมู่บ้าน จุดประสงค์เพื่อให้เป็นศูนย์รวมสินค้า เพื่อจำหน่ายให้กับสมาชิกในราคาถูกลง ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของและเป็นสมาชิก สิ้นปีสมาชิกทุกคนได้รับปันผลกำไรจากการไปใช้บริการสหการหมู่บ้าน ในปีแรกชาวบ้านได้เข้ามาเป็นสมาชิกถึง 314 คน ระดมหุ้นได้ 3,262 หุ้น คิดเป็นเงินหุ้น 32,620 บาท สหการหมู่บ้านจะมีคณะกรรมการอีกชุดหนึ่ง มีประธานสหการหมู่บ้านเป็นหัวหน้าในการทำงาน อยู่ในวาระคราวละ 1 ปี การดำเนินงานเป็นผลสำเร็จมาก สินค้าในสหการหมู่บ้านมีเกือบทุกชนิด ปัจจุบันสหการมีเงินทุนหมุนเวียนในร้านนับล้านบาท และมีกำไรปีละหลายแสนบาท (ประเคน เข้มพินา, สัมภาษณ์ : เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2546. เวลา 10.00 น.)

ในปี พ.ศ. 2528 ได้เกิดกลุ่มกิจกรรมประปาขึ้น เพื่อดำเนินการก่อสร้างประปาหมู่บ้าน ทุนในการก่อสร้างได้มาจากเงินงบประมาณการสร้างงานในชนบท (กสข.) ส่วนหนึ่ง แต่ส่วนใหญ่ได้จากทุนบริจาคของชาวบ้าน จนทำให้การก่อสร้างประปาหมู่บ้านสำเร็จ ชาวบ้านจึงมีน้ำใช้ทั้งอุปโภค และบริโภคอย่างสะดวกสบาย ในการดำเนินงานของกลุ่มกิจกรรมประปาหมู่บ้าน จะมีประธาน คณะกรรมการประปาหมู่บ้าน เป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งได้มาจากบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และมีความเหมาะสมอยู่ในวาระคราวละ 1 ปี โดยชาวบ้านในหมู่บ้านเป็นผู้คัดเลือก และแต่งตั้ง (บัวทอง ชมภูพาน, สัมภาษณ์ : เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2546. เวลา 08.30 น.)

ในปี พ.ศ. 2530 กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ ได้เกิดขึ้นมาจากการร่วมพิจารณาของคณะกรรมการสภาพพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อเป็นทุนช่วยเหลือครอบครัวของสมาชิกที่ถึงแก่กรรม และเป็นการช่วยเหลือสังคมของหมู่บ้านอีกด้วย ในปีแรกของการก่อตั้งได้มีชาวบ้านสมัครเป็นสมาชิกกองทุนจำนวน 450 ครอบครัว ผู้เป็นสมาชิกจะต้องเสียค่าธรรมเนียมและช่วยเหลือสมาชิกที่ถึงแก่กรรม โดยช่วยเหลือเพียงรายละ 20 บาท เท่านั้น ในปี พ.ศ. 2533 มีหมู่บ้านใกล้เคียงเห็นประโยชน์ของการมีกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์

จึงได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนด้วย (ถวิล ทัพขวา, สัมภาษณ์ : เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2546. เวลา 09.30 น.)

ผลที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของหมู่บ้านในด้านต่าง ๆ ที่ผ่านมา ปัจจุบันชาวบ้านในหมู่บ้านได้รับประโยชน์ทั้งทางตรง และทางอ้อม ได้แก่ ความสะดวกสบายด้านการคมนาคม สาธารณสุข ด้านการศึกษา การติดต่อสื่อสาร เป็นต้น ส่งผลให้ฐานะทางเศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตของชาวบ้านดีขึ้น

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ข้อมูลทั่วไปของประชาชนกลุ่มตัวอย่าง

ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส สถานทางครอบครัว รายได้ การตั้งถิ่นฐานในหมู่บ้าน

ผลการวิเคราะห์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านหนองโก ตำบลหนองโก อำเภอศรีภูมิ จังหวัดมหาสารคาม ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 50 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 74.00 อายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ย 46.66 ปี ส่วนใหญ่มีอายุ 46 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 60.00

ระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 68.00

สถานภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสอยู่ คิดเป็นร้อยละ 84.00

สถานภาพทางครอบครัว พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นหัวหน้าครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 74.00

รายได้ต่อเดือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างรายได้ต่อเดือนเฉลี่ย 8,534 บาท ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 62.00

การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน โดยการตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่เกิด คิดเป็นร้อยละ 86.00 (ตาราง 3)

ตารางที่ 3 เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ สถานภาพทางครอบครัว รายได้
การตั้งถิ่นฐานของประชาชนกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
เพศ		
ชาย	37	74.00
หญิง	13	26.00
รวม	50	100.00
อายุ		
25-35	1	2.00
36-45	19	38.00
46 ปีขึ้นไป	30	60.00
รวม	50	100.00
ค่าเฉลี่ย = 46.66 ปี		
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าประถม – ระดับประถมศึกษา	34	68.00
มัธยมศึกษา (ตอนต้น , ตอนปลาย)	12	24.00
ปริญญาตรี	4	8.00
รวม	50	100.00
สถานภาพ		
หย่า	3	6.00
สมรส	42	84.00
หม้าย	5	10.00
รวม	50	100.00

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
สถานภาพทางครอบครัว		
หัวหน้าครอบครัว	37	74.00
สมาชิกภายในครอบครัว	13	26.00
รวม	50	100.00
รายได้		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	31	62.00
10,000-30,000 บาท	19	38.00
รวม	50	100.00
ค่าเฉลี่ย = 8,534 บาท/ครัวเรือน		
การตั้งถิ่นฐานในหมู่บ้าน		
30-35 ปี	2	25.00
36-40 ปี	5	30.00
ตั้งแต่เกิด	43	45.00
รวม	50	100.00

2.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการพัฒนาหมู่บ้าน

การพัฒนาหมู่บ้านหนองโก ตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง บางด้านพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว บางด้านก็พัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป แต่โดยภาพรวมแล้วทุกด้านจะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้านหนองโก ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้นำ ปัจจัยด้านประชาชน ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน กระบวนการพัฒนาและผลกระทบจากการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.2.1 ผู้นำ

1) ปัจจัยด้านผู้นำการพัฒนา

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านผู้นำการพัฒนา มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านหนองโก ตำบลหนองโก อำเภอศรีบรือ จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยภาพรวม ด้านนี้เท่ากับ 2.38 ซึ่งเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลผลระดับการพัฒนาหมู่บ้าน ที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ในบทที่ 3 จะอยู่ในระดับการพัฒนาหมู่บ้านมาก (ตาราง 4)

ตารางที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการพัฒนาหมู่บ้านด้านปัจจัยผู้นำการพัฒนา

รายการ	ระดับพัฒนา		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. บทบาทของผู้นำในการพัฒนาหมู่บ้านครั้งนี้ การประชุม วางแผน และการกำหนดแนวทางพัฒนาหมู่บ้าน มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน	2.74	0.44	มาก
2. บทบาทผู้นำในด้านการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานของรัฐและเอกชน เช่น กรมพัฒนาชุมชน สถาบันการศึกษา เข้ามาให้ความรู้กับชาวบ้านในด้านการพัฒนาหมู่บ้าน	2.40	0.49	มาก
3. ผู้นำสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมด้านต่าง ๆ เช่น สนับสนุนด้านทุนการศึกษา การจัดกีฬาด้านยาเสพติด การทำความสะอาดถนน มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน	2.30	0.58	ปานกลาง
4. บทบาทผู้นำในด้านการแนะนำแนวทางในการประกอบอาชีพของท่านเพียงใด เช่น การทำอาชีพเสริม เกษตรทฤษฎีใหม่	2.12	0.62	ปานกลาง

รายการ	ระดับพัฒนา		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
5. ผู้นำมีการแจ้งข้อมูลข่าวสารด้านต่าง ๆ เช่น ให้ความรู้เรื่องโครงการพัฒนาหมู่บ้าน โรคฉี่หนู โรคเอดส์ ให้กับชาวบ้านในหมู่บ้าน มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน	2.34	0.55	ปานกลาง
รวม	2.38	0.71	มาก

จากตารางที่ 4 เมื่อพิจารณาข้อความแต่ละองค์ประกอบย่อยทั้ง 5 องค์ประกอบ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ผู้นำมีบทบาทในการพัฒนาหมู่บ้าน เช่น การประชุมวางแผน และการกำหนดแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.74

การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานของรัฐและเอกชน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่า ผู้นำในหมู่บ้านมีบทบาทในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานของรัฐและเอกชน เช่น กรมพัฒนาชุมชน สำนักเร่งรัดพัฒนาชนบท และสถาบันการศึกษา เข้ามาให้ความรู้กับชาวบ้านในด้านการพัฒนาหมู่บ้านในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.40

การสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมด้านต่าง ๆ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ผู้นำได้สนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมด้านต่าง ๆ เช่น สนับสนุนด้านทุนการศึกษา การจัดกีฬาต้านยาเสพติด การทำความสะอาดถนน ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.30

การแนะนำแนวทางในการประกอบอาชีพ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ผู้นำมีบทบาทในด้านการแนะนำแนวทางในการประกอบอาชีพให้กับชาวบ้านในหมู่บ้าน เช่น การทำอาชีพเสริม เกษตรทฤษฎีใหม่ ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.12

การแจ้งข้อมูลข่าวสาร กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ผู้นำมีการแจ้งข้อมูลข่าวสารด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้เรื่องโครงการพัฒนาหมู่บ้าน โรคฉี่หนู โรคเอดส์ ให้กับชาวบ้านในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.34

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ผู้นำในหมู่บ้านหนองโก ทั้งที่เป็นผู้นำที่มาจาก การคัดเลือกของชาวบ้านในหมู่บ้านและผู้นำจากภาครัฐ ได้มีบทบาทและมีความสำคัญใน ด้านการพัฒนาหมู่บ้าน เช่น การประชุม วางแผน และการกำหนดแนวทางพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดการพัฒนาเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาหมู่บ้านตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ผู้นำได้มีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน ของรัฐและเอกชน เช่น กรมพัฒนาชุมชน สถาบันการศึกษา สำนักเร่งรัดพัฒนาชนบท เพื่อเข้า มาพัฒนาหมู่บ้านและให้ความรู้กับชาวบ้าน เช่น การสร้างถนน ไฟฟ้า การส่งเสริมและพัฒนา อาชีพเสริม เพื่อให้ชาวบ้านมีอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว นอกจากการ ประกอบอาชีพหลัก คือ การทำนา การปลูกพืชผัก การค้าขาย เป็นต้น

กิจกรรมด้านต่าง ๆ ที่ได้จัดให้มีในหมู่บ้าน ผู้นำได้สนับสนุนและส่งเสริม เช่น สนับสนุนด้านทุนการศึกษา การจัดกีฬาด้านอาสาสมัคร การร่วมมือกับชาวบ้านทำความสะอาด ถนน ทำให้เกิดการยอมรับเคารพนับถือจากชาวบ้าน ซึ่งทำให้การพัฒนาหมู่บ้านมีการ เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น และผู้นำมีบทบาทในด้านการแนะนำแนวทางในการประกอบ อาชีพ เช่น การทำอาชีพเสริม เกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อให้ครอบครัวได้มีรายได้เพิ่มเติม ส่วน ในด้านการแจ้งข้อมูลข่าวสารด้านต่าง ๆ ให้กับชาวบ้านในหมู่บ้าน ได้รับรู้และนำไปปฏิบัติ ในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น ความรู้เรื่อง โครงการพัฒนาหมู่บ้าน โรคฉี่หนู โรคเอดส์ ผู้นำได้มีการแจ้งข้อมูลข่าวสารทางหอกระจายข่าวอยู่เป็นประจำ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนา หมู่บ้านเป็นอย่างมาก

2.2.2 ประชาชน

1) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน มีผลต่อการพัฒนา หมู่บ้านหนองโก ตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับมาก โดย มีค่าเฉลี่ยภาพรวมด้านนี้เท่ากับ 2.53 ซึ่งเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลผลระดับ การพัฒนาหมู่บ้าน ที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ในบทที่ 3 จะอยู่ในระดับการพัฒนาหมู่บ้านมาก (ตาราง 5)

ตารางที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการพัฒนาหมู่บ้านด้านการมีส่วนร่วมของ
ประชาชน

รายการ	ระดับพัฒนา		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การได้รับความร่วมมือ ความสามัคคีของ ชาวบ้าน เช่น เช่น แรงงาน ทุน วัสดุอุปกรณ์ มีผลต่อ การพัฒนาหมู่บ้าน	2.74	0.44	มาก
2. การเข้าร่วมการประชุม ของชาวบ้านร่วมกับ คณะกรรมการหมู่บ้าน มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน	2.48	0.50	มาก
3. การร่วมกระทำกิจกรรมของชาวบ้านมีผลต่อ การพัฒนาหมู่บ้าน	2.28	0.45	ปานกลาง
รวม	2.53	0.78	มาก

จากตารางที่ 5 เมื่อพิจารณาข้อความแต่ละองค์ประกอบย่อยทั้ง 3 องค์ประกอบ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า การได้รับความร่วมมือ ความสามัคคีจากชาวบ้าน จะมีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.74

การเข้าร่วมการประชุม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า การเข้าร่วมการประชุมของชาวบ้านร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.48

การร่วมกระทำกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า การร่วมกระทำกิจกรรมของชาวบ้าน มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.28

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ในการพัฒนาหมู่บ้านหนองโก การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการได้รับความร่วมมือ ความสามัคคีจากชาวบ้าน การเข้าร่วมการประชุมของชาวบ้านร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน การร่วมเป็นสมาชิก และการร่วมกระทำกิจกรรมของชาวบ้าน เช่น การพัฒนาถนน การซ่อมแซมคลองส่งน้ำ มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านเป็นอย่างมาก

2.2.3 สังคมและวัฒนธรรม

1) ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านหนองโก ตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยภาพรวมด้านนี้เท่ากับ 2.30 ซึ่งเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลผลระดับการพัฒนาหมู่บ้านที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ในบทที่ 3 จะอยู่ในระดับการพัฒนาหมู่บ้านปานกลาง (ตาราง 6)

ตารางที่ 6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการพัฒนาหมู่บ้านด้านสังคมและวัฒนธรรม

รายการ	ระดับพัฒนา		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การอพยพของชาวบ้าน เช่น การย้ายถิ่นฐาน การทำงานที่อื่น มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน	2.74	0.44	มาก
2. สื่อโทรทัศน์ วิทยุ มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน	2.40	0.49	มาก
3. การประกอบอาชีพของท่านในปัจจุบันนี้ เช่น การทำนา ค้าขาย เกษตรทฤษฎีใหม่ มีผลต่อการ พัฒนาหมู่บ้าน	2.32	0.47	ปานกลาง
4. การปฏิบัติตามประเพณี และวัฒนธรรมของ ชาวบ้าน ในปัจจุบัน มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน	2.12	0.62	ปานกลาง
5. วัฒนธรรมการแต่งกาย ของชาวบ้านใน ปัจจุบัน มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน	1.92	0.39	ปานกลาง
รวม	2.30	0.66	ปานกลาง

จากตารางที่ 6 เมื่อพิจารณาข้อความแต่ละองค์ประกอบย่อยทั้ง 5 องค์ประกอบ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการอพยพของชาวบ้าน เช่น การย้ายถิ่นฐาน การไปทำงานที่อื่น มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.74

สื่อ โทรทัศน์ วิทยุ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่สื่อ โทรทัศน์ วิทยุ ที่ได้รับ ในปัจจุบัน มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.40

การประกอบอาชีพ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการประกอบอาชีพของชาวบ้านในปัจจุบัน เช่น การทำนา ค้าขาย เกษตรทฤษฎีใหม่ มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.32

การปฏิบัติตามประเพณี และวัฒนธรรม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการปฏิบัติตามประเพณี และวัฒนธรรมของชาวบ้าน ในปัจจุบัน มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.12

วัฒนธรรมการแต่งกาย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการแต่งกายของชาวบ้านในปัจจุบัน มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.92

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการอพยพ และการย้ายถิ่นฐาน การไปทำงานที่อื่นของชาวบ้านทำให้ครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เนื่องจากสมาชิกที่ไปทำงานในต่างถิ่น ส่งเงินกลับมาใช้จ่ายในครอบครัว ซ่อมแซมหรือสร้างบ้านเรือนใหม่ รวมทั้งซื้อเครื่องอำนวยความสะดวก ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ โทรโมเตอร์ไซด์ และรถยนต์ เป็นต้น

สื่อ โทรทัศน์และวิทยุ มีอิทธิพลต่อการพัฒนาหมู่บ้านและการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิต โดยชาวบ้านส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลและข่าวสารต่าง ๆ จากโทรทัศน์ วิทยุ ซึ่งชาวบ้านจะนำความรู้ที่ได้ไปปรับประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ ตลอดจนการพัฒนาวิถีการดำเนินชีวิตให้ดีขึ้นได้ และการประกอบอาชีพในปัจจุบันของชาวบ้าน เช่น การทำนา ค้าขาย ซึ่งอาชีพเหล่านี้เป็นอาชีพหลักของชาวบ้าน และมีชาวบ้านบางส่วนที่ทำการเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน ทำให้เกิดรายได้ และนำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เช่น ซื้อสิ่งของเครื่องใช้และสิ่งอำนวยความสะดวก

การปฏิบัติตามประเพณี และวัฒนธรรม ของชาวบ้านหนองโก ยังคงประพฤติปฏิบัติ ตามฮีต-คองอีสาน มีความเชื่อและศรัทธาในพระพุทธศาสนา ส่วนประเพณีและพิธีกรรม ในปัจจุบันประเพณี พิธีกรรมบางอย่าง เช่น การเกิด การแต่งงาน ได้เปลี่ยนแปลงไปตาม เหมาะสม ด้านการใช้เสื้อผ้าและวัฒนธรรมการแต่งกาย ในปัจจุบันได้พัฒนาการเปลี่ยนมาใช้ เสื้อผ้าสำเร็จรูปที่มีสีสันสวยงาม ส่วนผู้สูงอายุขณะแต่งกายอยู่ที่บ้านยังคงรักษารูปแบบ การแต่งกายแบบชาวอีสานไว้

2.2.4 ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

1) ปัจจัยด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มีผลต่อการพัฒนา หมู่บ้านหนองโก ตำบลหนองโก อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยภาพรวมด้านนี้เท่ากับ 2.24 ซึ่งเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลผล ระดับการพัฒนาหมู่บ้านที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ในบทที่ 3 จะอยู่ในระดับการพัฒนาหมู่บ้านปานกลาง (ตาราง 7)

ตารางที่ 7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการพัฒนาหมู่บ้านด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

รายการ	ระดับพัฒนา		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. สภาพภูมิประเทศในท้องถิ่น มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน	2.24	0.51	ปานกลาง
2. สภาพแหล่งน้ำที่มีอยู่ในปัจจุบัน ชาวบ้านได้ใช้น้ำจากแหล่งน้ำในการเพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์ มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน	2.20	0.40	ปานกลาง

รายการ	ระดับพัฒนา		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
3. สภาพป่าไม้ที่คงเหลือในปัจจุบัน ชาวบ้านได้รับประโยชน์ด้านสมุนไพรและยารักษาโรค มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน	2.32	0.47	ปานกลาง
4. การสร้างอาคารบ้านเรือนของชาวบ้าน มีส่วนในการพัฒนาหมู่บ้าน	2.20	0.53	ปานกลาง
รวม	2.24	0.64	ปานกลาง

จากตารางที่ 7 เมื่อพิจารณาข้อความแต่ละองค์ประกอบย่อยทั้ง 4 องค์ประกอบพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า สภาพภูมิประเทศในท้องถิ่น มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.24

สภาพแหล่งน้ำ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า สภาพแหล่งน้ำที่มีอยู่ในปัจจุบัน ชาวบ้านได้ใช้น้ำจากแหล่งน้ำในการเพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.20

สภาพป่าไม้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า สภาพป่าไม้ที่คงเหลือในปัจจุบัน ซึ่งชาวบ้านได้รับประโยชน์ด้านสมุนไพรและยารักษาโรค ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.32

การสร้างอาคารบ้านเรือน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า การสร้างอาคารบ้านเรือนของชาวบ้าน มีส่วนในการพัฒนาหมู่บ้านในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.20

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ ในท้องถิ่น มีความสำคัญต่อการพัฒนาบ้านหนองโกเป็นอย่างยิ่ง ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ แหล่งน้ำ ทำให้ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำในการเลี้ยงสัตว์และการเพาะปลูก

ทำให้พืชผลทางการเกษตรได้รับน้ำอย่างเพียงพอในช่วงของการผลิตและการเก็บเกี่ยว อันเป็นผลให้ชาวบ้านได้รับผลผลิตเต็มที่และรายได้ดี

นอกจากนั้นทรัพยากรที่สำคัญ คือ ดิน ซึ่งมีความเหมาะสมในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำนา การเลี้ยงสัตว์ และการปลูกยาสูบเตอร์กิช ซึ่งทำให้ชาวบ้านมีรายได้สูง จากการปลูกยาสูบในแต่ละปี และทรัพยากรป่าไม้ โดยยังมีชาวบ้านบางส่วนได้รับประโยชน์ด้านสมุนไพรและยารักษาโรค เมื่อมีอาการเจ็บป่วย นิยมใช้วิธีการรักษาแบบแผนโบราณ

การสร้างอาคารบ้านเรือน ซึ่งในอดีตบ้านเรือนของชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นบ้านขนาดเล็กหลังคามุงด้วยสังกะสี ฝาบ้านกันด้วยไม้บางส่วน หรือกันด้วยสังกะสี และไม้ไผ่ขัดแตะฝาบ้าน จะเป็นไม้ที่เลื่อยด้วยมือ ไสกบหรือตัดให้เรียบร้อย ใต้ถุนบ้านมีแคร่ไม้ไผ่ขนาดเล็กใช้นอนเล่น

มากกว่าที่จะใช้ทำงาน หรือบ้านเรือนมีลักษณะเป็นอาคารไม้ ใต้ถุนสูง หลังคามุงสังกะสี ไม้มีฝากันความร้อน ฝาบ้านกันด้วยไม้เลื่อยจากมือเป็นส่วนใหญ่ ใต้ถุนมีแคร่ไม้ไผ่ สำหรับเป็นที่นั่งเล่น ทำงานหรือพักผ่อน ใต้ถุนบ้านอาจทำเป็นคอกสัตว์ หรือทำคอกสัตว์อยู่ได้ ฉางข้าว แต่ในปัจจุบันการสร้างอาคารบ้านเรือน มีการเปลี่ยนแปลงมากเป็นไปตามกระแสนิยม คือ มีลักษณะเป็นบ้านสองชั้น ชั้นล่างเป็นคอนกรีต ชั้นบนเป็นไม้ หรือตัวบ้านเป็นอาคาร ไม้มีใต้ถุนสูงหลังคามุงกระเบื้องหรือสังกะสี มีฝากันความร้อน ฝาบ้านเป็นไม้ไสกบเรียบร้อย ใต้ถุนมีที่นั่งทำงานและพักผ่อน ทำให้ชาวบ้านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

2.2.5 ปัจจัยภายนอก

1) การสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน

ผลการวิจัยพบว่า การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านหนองโก ตำบลหนองโก อำเภอศรีบรี อังคบุรี จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยภาพรวมด้านนี้เท่ากับ 2.39 ซึ่งเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลผลระดับการพัฒนาหมู่บ้านที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ในบทที่ 3 จะอยู่ในระดับการพัฒนาหมู่บ้านมาก (ตาราง 8)

ตารางที่ 8 ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการพัฒนาหมู่บ้านด้านปัจจัยภายนอก

รายการ	ระดับพัฒนา		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การได้รับการสนับสนุน ด้านงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการพัฒนา จากหน่วยงานของรัฐและเอกชน เช่น กรมพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน	2.68	0.47	มาก
2. โทรทัศน์และวิทยุมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิต และมีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน	2.52	0.50	มาก
3. ชาวบ้านหนองโก ที่อพยพไปทำงานในที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร ได้นำเอาวัฒนธรรมต่างถิ่นมาเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิต และมีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน	1.98	0.37	ปานกลาง
รวม	2.39	0.75	มาก

จากตารางที่ 8 เมื่อพิจารณาข้อความแต่ละองค์ประกอบย่อยทั้ง 3 องค์ประกอบ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน ด้านงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการพัฒนา มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.68

โทรทัศน์และวิทยุมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิต มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.52

การย้ายที่อยู่อาศัย การไปทำงานนอกหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการที่ชาวบ้านอพยพไปทำงานในที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครได้นำเอาวัฒนธรรมต่างถิ่นมาเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิต และมีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.98

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ การสนับสนุนด้านงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการพัฒนา ตลอดไปจนถึง การสร้างสิ่งสาธารณูปโภค เช่น ถนน ไฟฟ้า การส่งเสริมอาชีพ การพัฒนาด้านการเกษตร การสร้างคลองส่งน้ำ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและส่งผลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน และทำให้ชาวบ้านหนองโกมีการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตไปในทางที่ดีขึ้น

โทรทัศน์และวิทยุ มีอิทธิพลต่อการพัฒนาหมู่บ้านและการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิต โดยชาวบ้านส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลและข่าวสารต่าง ๆ จากโทรทัศน์ วิทยุ ซึ่งชาวบ้านจะนำความรู้ที่ได้ไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพ ตลอดจนการพัฒนาวิถีการดำเนินชีวิตให้ดีขึ้นได้ นอกจากนี้ยังมีชาวบ้านที่ต้องอพยพไปทำงานในที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร ได้นำเอาวัฒนธรรมต่างถิ่นมาเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิต เช่น รูปแบบการสร้างที่อยู่อาศัยการแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสำเร็จรูปสีทันสมัยสวยงาม และภาษาพูด

2.2.6 กระบวนการพัฒนาและผลกระทบจากการพัฒนา

1) ด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอยู่ การศึกษา เกษตรคดียศ และอำนาจของบุคคลในสังคม ในขณะที่เดียวกันอำนาจทางเศรษฐกิจก็เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับอำนาจทางการเมือง การปกครอง และกระบวนการพัฒนาและผลกระทบจากการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้านหนองโก การพัฒนาที่สำคัญประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการบริโภค รายละเอียดดังนี้

1.1) ด้านการผลิต

ผลการวิจัยพบว่า ด้านการผลิต มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านหนองโก ตำบลหนองโก อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยภาพรวมด้านนี้เท่ากับ 2.34 ซึ่งเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลผลระดับการพัฒนาหมู่บ้านที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ในบทที่ 3 จะอยู่ในระดับการพัฒนาหมู่บ้านปานกลาง (ตาราง 9)

ตารางที่ 9 ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการพัฒนาหมู่บ้านด้านการผลิต

รายการ	ระดับพัฒนา		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การนำเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น รถจักรยานยนต์ รถยนต์ รถไถนา เครื่องสูบน้ำ เข้ามาใช้ในการประกอบอาชีพ มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน	2.80	0.40	มาก
2. ผลผลิตที่ท่านได้รับจากการประกอบอาชีพ มีปริมาณเพียงพอสำหรับสมาชิกภายในครอบครัว	2.40	0.49	มาก
3. การนำความรู้และวิทยาการใหม่ ๆ เช่น เกษตรแบบพอเพียง มาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน	1.82	0.52	ปานกลาง
รวม	2.34	0.71	ปานกลาง

จากตารางที่ 9 เมื่อพิจารณาข้อความแต่ละองค์ประกอบย่อยทั้ง 3 องค์ประกอบพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ชาวบ้านในหมู่บ้านได้นำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้ในการประกอบอาชีพ ได้แก่ รถจักรยานยนต์ รถยนต์ รถไถนา เครื่องสูบน้ำ ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น และมีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.80

ผลผลิตจากการประกอบอาชีพ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ผลผลิตที่ชาวบ้านได้รับจากการประกอบอาชีพ ได้แก่ การทำนา การปลูกพืช ผัก มีปริมาณเพียงพอสำหรับสมาชิกภายในครอบครัว และมีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.40

การประยุกต์ใช้ความรู้ใหม่ ๆ ในการประกอบอาชีพ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ชาวบ้านในหมู่บ้านได้นำความรู้ใหม่ ๆ ได้แก่ เกษตรแบบพอเพียง การเกษตรแบบผสมผสาน มาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.82

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า สภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไปของหมู่บ้านหนองโก มีลักษณะเป็นหมู่บ้านพึ่งตนเองได้ ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ยากจน ไม่เดือดร้อน มีความสุขตามอัตภาพทุกครอบครัวมีรายได้หลักจากการทำนา การปลูกยาสูบพันธุ์เตอร์กิช การเลี้ยงโคกระบือ และการเลี้ยงสุกร

ในการผลิตสินค้าทางการเกษตร เพื่อให้ได้ผลผลิตมากและมีคุณภาพนั้น ปัจจุบันชาวบ้านในหมู่บ้านได้นำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้ในการประกอบอาชีพ ได้แก่ รถจักรยานยนต์ รถยนต์ รถไถนาเดินตาม เครื่องสูบน้ำ เป็นต้น นอกจากนี้ชาวบ้านในหมู่บ้านได้นำความรู้ใหม่ ๆ ได้แก่ เกษตรแบบพอเพียง การเกษตรแบบผสมผสาน มาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพทำให้ชาวบ้านได้รับผลผลิตมากขึ้นและมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น และส่งผลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน และผลผลิตที่ได้จากการเกษตรมีปริมาณเพียงพอสำหรับสมาชิกภายในครอบครัว

1.2) ด้านการตลาด

ผลการวิจัยพบว่า ด้านการตลาด มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านหนองโก ตำบลหนองโก อำเภอเบรบือ จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยภาพรวมด้านนี้เท่ากับ 2.31 ซึ่งเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลผลระดับการพัฒนาหมู่บ้านที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ในบทที่ 3 จะอยู่ในระดับการพัฒนาหมู่บ้านปานกลาง (ตาราง 10)

ตารางที่ 10 ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการพัฒนาหมู่บ้านด้านการตลาด

รายการ	ระดับพัฒนา		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ระบบสหกรณ์ที่มีในหมู่บ้าน มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน	2.84	0.37	มาก
2. การนำผลผลิตที่ได้จากการประกอบอาชีพออกมาจำหน่ายให้กับชาวบ้านในหมู่บ้าน และนอกหมู่บ้าน มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน	1.78	.041	ปานกลาง
รวม	2.31	0.70	ปานกลาง

จากตารางที่ 10 เมื่อพิจารณาข้อความแต่ละองค์ประกอบย่อยทั้ง 2 องค์ประกอบพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ระบบสหกรณ์มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.84

ผลผลิตที่ได้จากการประกอบอาชีพ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ชาวบ้านนำผลผลิตที่ได้จากการประกอบอาชีพได้แก่ ผัก อาหาร ปลา เป็นต้น ออกจำหน่ายให้กับชาวบ้านในหมู่บ้าน และนอกหมู่บ้านในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.78

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ระบบสหกรณ์ มีอิทธิพลต่อการพัฒนาหมู่บ้านหนองโกในด้านสภาพความเป็นอยู่ ด้านสาธารณูปโภคและสวัสดิการทางสังคม บทบาทของสหกรณ์ด้านสภาพความเป็นอยู่ คือ การนำสินค้าอุปโภค บริโภค เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มาบริการ เช่น เนื้อสุกร เนื้อวัว อาหารแห้ง เครื่องดื่มประเภทต่าง ๆ ผลไม้ และพืชผักต่าง ๆ เป็นต้น ในแต่ละวันจะมีชาวบ้านซื้อสินค้าจากสหกรณ์หมู่บ้าน โดยเฉพาะในช่วงเช้าและช่วงเย็นส่วนบทบาทของสหกรณ์ด้านสาธารณูปโภคและสวัสดิการทางสังคมนั้น ได้แก่ การบริการให้ชาวบ้านได้รับความสะดวกสบายในการจัดซื้อจัดหาสินค้าที่มีความจำเป็นในการดำรงชีวิตประจำวัน และเมื่อสิ้นปี ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกสหกรณ์จะได้รับสวัสดิการเป็นเงินปันผลเฉลี่ยคืนให้กับสมาชิกตามจำนวนหุ้น ส่วนผลผลิตที่ได้จากการประกอบอาชีพ

ของชาวบ้าน ได้แก่ ผัก อาหาร ปลา เป็นต้น ชาวบ้านได้นำออกจำหน่ายให้กับชาวบ้านในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้าน เป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชาวบ้านเพิ่มอีกทางหนึ่ง

1.3) ด้านการบริโภค

ผลการวิจัยพบว่า ด้านการบริโภค มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านหนองโก ตำบลหนองโก อำเภอศรีบรี จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยภาพรวม ด้านนี้เท่ากับ 2.37 ซึ่งเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลผลระดับการพัฒนาหมู่บ้าน ที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ในบทที่ 3 จะอยู่ในระดับการพัฒนาหมู่บ้านมาก (ตาราง 11)

ตารางที่ 11 ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการพัฒนาหมู่บ้านด้านการบริโภค

รายการ	ระดับพัฒนา		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 1. การพิจารณาถึงคุณภาพในการเลือกซื้อสินค้า มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน	2.32	0.51	ปานกลาง
2. การซื้ออาหารและสิ่งของที่จำเป็นต่อการดำรง ชีวิต จากท้องตลาดที่มีในหมู่บ้าน มีผลต่อการพัฒนา หมู่บ้าน	2.42	0.60	มาก
รวม	2.37	0.81	มาก

จากตารางที่ 11 เมื่อพิจารณาข้อความแต่ละองค์ประกอบย่อยทั้ง 2 องค์ประกอบ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ในการเลือกซื้อสินค้ามีการพิจารณาถึงคุณภาพ ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.32

แหล่งในการซื้ออาหารและสิ่งของที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่า ในการซื้ออาหารและสิ่งของที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ได้ซื้อจากท้องตลาด ที่มีในหมู่บ้านในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.42

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ในการเลือกซื้อสินค้าของชาวบ้านนั้นมีการพิจารณาถึงคุณภาพมากกว่าราคา นอกจากนี้แล้วในการพิจารณาการซื้อสินค้า ยังพิจารณาถึงความจำเป็นของการบริโภคในชีวิตประจำวันก่อนสิ่งอื่น เช่น อาหาร เสื้อผ้า และเครื่องใช้ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวันและสิ่งจำเป็นต่อการประกอบอาชีพ เช่น ปุ๋ย เครื่องมือทางการเกษตร เป็นต้น ส่วนแหล่งในการซื้ออาหารและสิ่งของที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตนั้น ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้ซื้อจากท้องตลาดที่มีในหมู่บ้าน เพราะสะดวก และรวดเร็ว แต่ก็ยังมีชาวบ้านบางส่วนที่ต้องออกไปทำงานนอกหมู่บ้าน และได้ซื้อสินค้าที่จำเป็นที่มีอยู่ในท้องตลาดนั้นกลับมาใช้ในหมู่บ้านด้วย

2) ด้านสังคมและวัฒนธรรม สังคมและวัฒนธรรมของชาวบ้านหนองโก ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ได้มีการรวมกลุ่ม มีการติดต่อกันแบบตัวถึงตัว มีสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น มีขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน สังคมมีการรวมตัวอย่างเหนียวแน่น กระบวนการพัฒนาด้านสังคมและวัฒนธรรม ที่สำคัญ มี 4 ด้าน คือ ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านครอบครัวและเครือญาติ และด้านประเพณีและวัฒนธรรม รายละเอียดดังนี้

2.1) ด้านการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า ด้านการศึกษา มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านหนองโก ตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยภาพรวมด้านนี้เท่ากับ 2.29 ซึ่งเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลผลระดับการพัฒนาหมู่บ้านที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ในบทที่ 3 จะอยู่ในระดับการพัฒนาหมู่บ้านปานกลาง (ตาราง 12)

ตารางที่ 12 ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการพัฒนาหมู่บ้านด้านการศึกษา

รายการ	ระดับพัฒนา		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ระบบการศึกษามีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน	2.54	0.54	มาก
2. บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน	2.50	0.50	มาก
3. บุตร-หลาน ได้นำความรู้ที่ได้จากการศึกษามาพัฒนาหมู่บ้าน	1.84	0.37	ปานกลาง
รวม	2.29	0.72	ปานกลาง

จากตารางที่ 12 เมื่อพิจารณาข้อความแต่ละองค์ประกอบย่อยทั้ง 3 องค์ประกอบ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ระบบการศึกษามีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.54

ด้านความรู้ ความสามารถ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.50

การนำความรู้ที่ได้รับ มาใช้ในการพัฒนาหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่า บุตร-หลาน นำความรู้ที่ได้จากการศึกษามาพัฒนาหมู่บ้านในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.84

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตและการพัฒนาหมู่บ้าน ชาวบ้านในหมู่บ้านส่งเสริมให้ลูกหลานของตนเองได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น หลายครอบครัวตั้งความหวังไว้กับบุตรหลานของตนเองว่าจะต้องจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี เพราะเชื่อว่าจะทำให้บุตรหลานมีความรู้ดีขึ้น มีสังคมที่ดี สามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากโลกภายนอกได้มาก และบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ก็จะได้รับการคัดเลือกจากชาวบ้านแต่งตั้งให้เป็นผู้ดำเนินการพัฒนาทำให้การพัฒนาหมู่บ้านเป็นไปในทางที่ดีขึ้น

2.2) ด้านสาธารณสุข

ผลการวิจัยพบว่า ด้านสาธารณสุข มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านหนองโก ตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยภาพรวม ด้านนี้เท่ากับ 2.44 ซึ่งเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลผลระดับการพัฒนาหมู่บ้าน ที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ในบทที่ 3 จะอยู่ในระดับการพัฒนาหมู่บ้านมาก (ตาราง 13)

ตารางที่ 13 ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการพัฒนาหมู่บ้านด้านสาธารณสุข

รายการ	ระดับพัฒนา		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ความพร้อมด้านสาธารณสุข มีส่วนในการพัฒนาหมู่บ้าน	2.64	0.48	มาก
2. การให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน	2.24	0.43	ปานกลาง
รวม	2.44	0.74	มาก

จากตารางที่ 13 เมื่อพิจารณาข้อความแต่ละองค์ประกอบย่อยทั้ง 2 องค์ประกอบ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ความพร้อมด้านสาธารณสุข มีส่วนในการพัฒนาหมู่บ้านในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.64

ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ได้ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.24

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ความพร้อมด้านสาธารณสุข มีส่วนในการพัฒนาหมู่บ้าน โดยภายในหมู่บ้านมีสถานีอนามัย พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ไว้คอยให้บริการแก่ชาวบ้านหนองโก และหมู่บ้านใกล้เคียง สถานีอนามัยมีบทบาทในการพัฒนาในด้านความเป็นอยู่มีการรณรงค์การทำความสะอาดบ้านเรือน การสร้างภาชนะเก็บน้ำฝน

การทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ของยูงลาย เป็นต้น ชาวบ้านตื่นตัวและให้ความสนใจ ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เป็นอย่างดี

2.3) ด้านครอบครัว และเครือญาติ

ผลการวิจัยพบว่า ด้านครอบครัว และเครือญาติ มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านหนองโก ตำบลหนองโก อำเภอศรีบรีอ จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยภาพรวมด้านนี้เท่ากับ 1.98 ซึ่งเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลผลระดับการพัฒนาหมู่บ้านที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ในบทที่ 3 จะอยู่ในระดับการพัฒนาหมู่บ้านปานกลาง (ตาราง 14)

ตารางที่ 14 ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการพัฒนาหมู่บ้านด้านครอบครัว และเครือญาติ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม Rajabhat Mahasarakham University	ระดับพัฒนา		
		S.D.	แปลผล
1. ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน	1.82	0.38	ปานกลาง
2. การย้ายถิ่นฐานหรือ การไปทำงานในต่างถิ่นของสมาชิกภายในครอบครัว มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน	2.14	0.35	ปานกลาง
รวม	1.98	0.78	ปานกลาง

จากตารางที่ 14 เมื่อพิจารณาข้อความแต่ละองค์ประกอบย่อยทั้ง 2 องค์ประกอบพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.82

การย้ายถิ่นฐานหรือ การไปทำงานของถิ่นของสมาชิกภายในครอบครัว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า การย้ายถิ่นฐานหรือ การไปทำงานของถิ่นของสมาชิกภายในครอบครัว มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.14

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ระบบความสัมพันธ์กับเครือญาติ ในอดีตลูกอยู่กับพ่อแม่ ปรนนิบัติรับใช้ และช่วยเหลืองานพ่อแม่ แต่ในปัจจุบันลูกจะต้องไปเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นในสถานการศึกษานอกหมู่บ้าน จึงไม่ค่อยได้ปรนนิบัติพ่อแม่ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติในอดีตจะมีบ้านเรือนอยู่ใกล้กัน มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันแต่ในปัจจุบันความสัมพันธ์ลดน้อยลง เนื่องจากแต่ละครอบครัวต้องทำงานหารายได้มาเลี้ยงตนเอง หลังจากเลิกทำงานตอนเย็นก็พักผ่อนดูโทรทัศน์อยู่กับบ้าน ทำให้มีความสัมพันธ์กับเครือญาติหรือเพื่อนบ้านลดลง และแรงงานที่เคยช่วยเหลือกันในอดีตก็เปลี่ยนมาเป็นการว่าจ้างกัน ส่วนการย้ายถิ่นฐานหรือ การไปทำงานในต่างถิ่นของชาวบ้าน ส่วนใหญ่ทำให้ครอบครัวมีฐานะดีขึ้น เพราะว่ามีรายได้จากการไปทำงาน ส่งกลับมาสร้าง ซ่อมแซมบ้านเรือน ซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกไว้ใช้ในครอบครัว

2.4) ด้านประเพณีและวัฒนธรรม

ผลการวิจัยพบว่า ด้านประเพณีและวัฒนธรรม มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านหนองโก ตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยภาพรวมด้านนี้เท่ากับ 2.15 ซึ่งเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลผลระดับการพัฒนาหมู่บ้านที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ในบทที่ 3 จะอยู่ในระดับการพัฒนาหมู่บ้านปานกลาง (ตาราง 15)

ตารางที่ 15 ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการพัฒนาหมู่บ้านด้านประเพณีและวัฒนธรรม

รายการ	ระดับพัฒนา		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ในหมู่บ้าน มีการปฏิบัติและรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณีที่มีมาตั้งบรรพบุรุษ มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน	2.08	0.44	ปานกลาง

รายการ	ระดับพัฒนา		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
2. ความเจริญทางเทคโนโลยี มีผลกระทบต่อประเพณี และวัฒนธรรม ในหมู่บ้าน และมีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน	2.22	0.41	ปานกลาง
รวม	2.15	0.70	ปานกลาง

จากตารางที่ 15 เมื่อพิจารณาข้อความแต่ละองค์ประกอบย่อยทั้ง 2 องค์ประกอบพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ในหมู่บ้านมีการปฏิบัติและรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี ที่มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษมีต่อการพัฒนาหมู่บ้านในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.08 วิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ความเจริญทางเทคโนโลยี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ความเจริญทางเทคโนโลยี มีผลกระทบต่อประเพณี และวัฒนธรรม ในหมู่บ้านในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.22

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านมีการปฏิบัติและรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษไว้เป็นอย่างดี วิถีชีวิตของชาวบ้านด้านวัฒนธรรม ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ชาวบ้านหนองโก มีลักษณะนิสัยเป็นคนโอบอ้อมอารี มีเหตุผล รักการศึกษา มีมนุษยสัมพันธ์ ชอบช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี สามารถเลือกเอาวัฒนธรรมที่ใหม่ ๆ เข้ามาประยุกต์ปรับใช้ให้เข้ากับวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีอยู่อย่างกลมกลืน ชาวบ้านยังคงยึดถือยึดมั่น ในพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด มีการไปวัดเพื่อไหว้พระเป็นประจำในวันพระ และวันสำคัญทางศาสนา มีการประกอบกิจกรรมทางศาสนาอย่างสมบูรณ์ และปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีความเจริญด้านการสื่อสารเข้ามา มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตมากขึ้น การได้เห็นและรับรู้ ตลอดจนการนำเอาวัฒนธรรมจากสังคมอื่นมาปฏิบัติ ทำให้ความเชื่อหรือประเพณี และวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีอยู่บางอย่างสูญหายไป

2.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้าน

2.3.1 ลักษณะและคุณสมบัติของผู้นำการพัฒนา ในการพัฒนาหมู่บ้านให้มีความเจริญก้าวหน้า ผู้นำจะต้องมีบทบาทและมีคุณสมบัติที่เหมาะสม จะทำให้การพัฒนา มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของหมู่บ้าน ลักษณะและคุณสมบัติของผู้นำหมู่บ้าน ที่ประชาชนต้องการให้มีในตัวผู้นำ รายละเอียดดังนี้ (ตาราง 16)

ตารางที่ 16 ความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะและคุณสมบัติของผู้นำการพัฒนา

ลักษณะและคุณสมบัติของผู้นำ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
1. มีการศึกษาคดี	9	18.00
2. มีสติปัญญาดี	8	16.00
3. มีความซื่อสัตย์สุจริต	6	12.00
4. มีความเสียสละต่อส่วนรวม	10	20.00
5. มีความรู้เรื่องการพัฒนา	14	28.00
6. มีมนุษยสัมพันธ์ดี	3	6.00
รวม	50	100.00

จากตารางที่ 16 แสดงให้เห็นว่า ประชาชนในหมู่บ้านหนองโก ตำบลหนองโก อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดมหาสารคาม มีความต้องการผู้นำที่มีความรู้เรื่องการพัฒนามากที่สุด คือ จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 28.00

2.3.2 ผู้นำที่มีบทบาทในการพัฒนาหมู่บ้านหนองโก ในปัจจุบันประกอบด้วย คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน คณะกรรมการสภาพัฒนาหมู่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก เจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ของรัฐ และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ ในการบริหารงานและการปกครอง ผู้นำมีการประสานงาน ในเรื่องต่าง ๆ เช่น การเข้าร่วมการประชุม การวางแผนพัฒนาหมู่บ้าน โดยการจัดของ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล ประชากรรัฐอำเภอ เป็นต้น ประชาชน ให้ความเคารพและเชื่อถือเป็นอย่างดี โดยประชาชนทุกคนสามารถที่จะแสดงความคิดเห็นได้

และผู้นำพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเพื่อนำมาซึ่งความถูกต้องและเพื่อประโยชน์สูงสุด และถือเอามติที่ประชุมเป็นหลักในการอยู่ร่วมกัน

2.3.3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้าน ในการพัฒนาหมู่บ้านหนองโก ประชาชน ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยการให้ความร่วมมือ การออกแรง การบริจาคทรัพย์ การเข้าร่วมการประชุมร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน การร่วมเป็นสมาชิก และการร่วมกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีทำให้หมู่บ้านเกิดการพัฒนา เช่น การพัฒนาถนน การซ่อมแซมคลองส่งน้ำ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านเป็นอย่างมาก

2.3.4 ลักษณะการตั้งบ้านเรือนของชาวบ้าน ในปัจจุบันรูปแบบของบ้านเรือนได้พัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปตามสถาปัตยกรรมใหม่ มีการใช้คอนกรีต กระเบื้อง สังกะสี มาใช้ร่วมกับไม้ในการก่อสร้าง รูปแบบบ้านจะเป็น 2 ชั้น ครึ่งปูนครึ่งไม้ ชั้นล่างใช้เป็นที่อยู่อาศัย พักผ่อน รับประทานอาหาร ส่วนชั้นบนจะใช้เป็นห้องนอน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของบ้านเรือนเป็นไปตามกระแสนิยมและความต้องการของเจ้าของบ้านที่ได้พบเห็นรูปแบบการก่อสร้างมาจากที่อื่น อีกประการหนึ่งเกิดจากวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง คือ ไม้ ปัจจุบันมีราคาแพงมาก จึงนำคอนกรีตมาใช้ในการก่อสร้างมากขึ้น

2.3.5 ในการพัฒนาหมู่บ้านหนองโก ปัจจุบันมีหน่วยงานของรัฐที่มีบทบาทในการพัฒนาหมู่บ้าน ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงคมนาคม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงสาธารณสุข เข้ามาดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น การสร้างถนนผ่านหมู่บ้าน การปรับปรุงถนนภายในหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีต ทำให้การเดินทางติดต่อสัมพันธ์กันภายในหมู่บ้านหรือชุมชนอื่น มีความสะดวก รวดเร็วขึ้น ไฟฟ้า เป็นสาธารณูปโภคที่รัฐจัดให้ชาวบ้าน และมีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน เนื่องจากในอดีตวิถีการดำเนินชีวิตเป็นแบบเรียบง่าย ดำรงชีพแบบพออยู่พอกิน แต่เมื่อมีไฟฟ้าเข้ามาสู่หมู่บ้าน ชาวบ้านเริ่มมีความต้องการเครื่องใช้ไฟฟ้า เพื่อเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกภายในครอบครัว เช่น โทรทัศน์ พัดลม ตู้เย็น เป็นต้น

2.3.6 กลุ่มกิจกรรมหรือกลุ่มองค์กรที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านหนองโก ปัจจุบันล้วนแล้วแต่มีวัตถุประสงค์ที่ต้องการพัฒนาหมู่บ้าน พัฒนาคน และพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้าน ให้ดีขึ้นทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ที่สำคัญเพื่อมุ่งพัฒนาคนให้มีจิตสำนึกใน

การพัฒนาหมู่บ้านร่วมกัน และในการพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้าในรูปแบบต่าง ๆ กลุ่มกิจกรรมที่เกิดขึ้นได้รับการสนับสนุนทั้งจากทางภาครัฐและเอกชนให้การส่งเสริม และเกิดจากการร่วมแรงร่วมใจของชาวบ้าน กลุ่มกิจกรรมที่พบเห็นได้ ในหมู่บ้าน ได้แก่ สหกรณ์ร้านค้า สถาพัฒนาหมู่บ้าน กลุ่มสตรีแม่บ้าน กองทุนหมู่บ้าน ธนาคารข้าว เป็นต้น

2.3.7 บทบาทและความสำคัญของสถาพัฒนาหมู่บ้าน มีอิทธิพลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน เพราะเป็นกลุ่มองค์กรที่เป็นศูนย์รวมผู้นำการพัฒนาของหมู่บ้านหนองโกในด้านต่าง ๆ เพื่อดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้านจะเจริญก้าวหน้าเพียงใด กลุ่มผู้นำเหล่านี้เป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนา บทบาทดังกล่าว ได้แก่ การเป็นตัวแทนของชาวบ้านในการติดต่อประสานงานกับข้าราชการ หรือหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานของเอกชน ตลอดจนการขอบริจาคทุนวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นในการพัฒนาหมู่บ้าน จากชาวบ้านและหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อนำมาเป็นงบประมาณในการก่อสร้าง และการพัฒนา ทำให้หมู่บ้านมีความเจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านสาธารณูปโภคและสวัสดิการสังคม

2.3.8 สถาบันการศึกษาที่มีอยู่ในหมู่บ้าน เพียงพอต่อความต้องการที่จะศึกษาในระดับขั้นพื้นฐาน คือ หมู่บ้านหนองโกมีสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวน 1 แห่ง โดยทำการรับดูแลเลี้ยงเด็กเล็กอายุระหว่าง 3-5 ปี และมีโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนบ้านหนองโก เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล ถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 6 และโรงเรียนหนองโกวิชาประสิทธิ์วิทยาคม เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประชาชนส่วนใหญ่ของหมู่บ้านสามารถอ่านออกเขียนได้

ปัจจุบัน การศึกษามีความสำคัญต่อชาวบ้านในหมู่บ้านหนองโก โดยสังเกตได้จากชาวบ้านในหมู่บ้านส่งเสริมให้ลูกหลานของตนเองได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น หลายครอบครัวตั้งความหวังไว้กับบุตรหลานของตนเองว่าจะต้องจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี เพราะเชื่อว่าจะทำให้บุตรหลานมีความรู้ดีขึ้น มีสังคมที่ดี สามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากโลกภายนอกได้มาก

2.3.9 ความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในครอบครัวของชาวบ้านหนองโก ในอดีตลูก ๆ อยู่ปรนนิบัติพ่อแม่ คอยช่วยเหลืองานพ่อแม่ในการประกอบอาชีพ ช่วยแบ่งเบาภาระในครอบครัวในปัจจุบันชาวบ้านส่วนใหญ่จะให้ลูกไปเรียนต่อในระดับการศึกษาสูง ๆ เพราะ

เห็นความสำคัญของการศึกษา และเชื่อว่าลูก ๆ จะนำความรู้จากการศึกษามาพัฒนาตนเอง และครอบครัว ลูก ๆ จึงมีหน้าที่ในการเรียน ไม่ค่อยได้ปรนนิบัติพ่อแม่เช่นดังแต่ก่อน ความสัมพันธ์จึงไม่เป็นเหมือน เช่นในอดีต และครอบครัวอพยพไปทำงานในต่างถิ่น เป็นเหตุให้ขาดความสัมพันธ์พ่อแม่ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอีกหลายอย่างที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูก ๆ เปลี่ยนแปลงไป เช่น ความเจริญทางด้านวัตถุ ด้านเทคโนโลยี หรือในสถานะที่เศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้ทุกคนต้องขวนขวาย ช่วยเหลือตนเองและครอบครัวให้อยู่ดีกินดี

ส่วนในด้านความสัมพันธ์ในหมู่เครือญาติ ในปัจจุบันการพึ่งพาอาศัยกันในหมู่เครือญาติหรือระหว่างเพื่อนบ้านลดน้อยลง เนื่องจากปัจจัยหลายประการ การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการประกอบอาชีพ ทำให้การใช้แรงงานลดน้อยลง ความต้องการให้ลูกหลานได้ศึกษาในชั้นสูง ๆ ทำให้การอยู่รวมกันของคนในหมู่บ้านน้อยลง การประกอบอาชีพที่หลากหลายทำให้มีกิจกรรมในชีวิตประจำวันหลาย ๆ อย่าง รวมทั้งความเจริญทางด้านสาธารณูปโภค การมีน้ำประปา ไฟฟ้า ทำให้แต่ละครอบครัวซื้อโทรทัศน์รับชมรายการข่าวสารและความบันเทิงอยู่ภายในบ้าน ไม่ค่อยได้ไปพบปะพูดคุยหรือสังสรรค์กันตามบริเวณลานวัด ศาลากลางบ้าน หรือตามคุ้มต่าง ๆ ดังเช่นในอดีตสิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุให้ระบบความสัมพันธ์กันในกลุ่มเครือญาติหรือเพื่อนบ้านลดบทบาทความสัมพันธ์ที่มีโมดริจิตอันดีลดลง เปลี่ยนจากการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นการว่าจ้างการรับค่าจ้าง โดยใช้เงินเป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ในหมู่เครือญาติและเพื่อนบ้าน

2.3.10 ความพร้อมด้านสาธารณสุขในหมู่บ้าน เพื่อให้บริการแก่ชาวบ้านหนองโก และหมู่บ้านใกล้เคียง สถานีอนามัยได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาหมู่บ้านในด้านความเป็นอยู่ และในด้านสาธารณสุข มีการรณรงค์การทำความสะอาดบ้านเรือน การสร้างภาชนะเก็บน้ำฝน โภชนาการ การรณรงค์สร้างส้วม เป็นต้น ชาวบ้านมีการตื่นตัว และให้ความสนใจ ให้ความร่วมมือกับทางสถานีอนามัยเป็นอย่างดี